

## Zəfər marafonunun 43 və 44-cü günləri

2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin cəbhəboyu törətdiyi genişmiqyaslı təcridatlarına cavab olaraq Azərbaycan Ordusu əks-hücum əməliyyatına başladı. Şanlı Vətən müharibəsi otuzillik işğala son qoyan parlaq Qələbə ilə nəticələndi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılmış möhtəşəm Zəfər Azərbaycan tarixinə qızıl həflərlə yazıldı.

- Noyabrın 8-də Şuşanın azad edilməsi başa çatıb.
- Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Şuşa şəhərinin işğaldan azad olunması münasibətlə Fəxri xiyabını və Şahidlər xiyabını ziyarət ediblər.
- Dövlətimizin başçısı, müzəffər Ali Baş Komandan Şahidlər xiyabınında Azərbaycan xalqına müraciət edib.
- Ali Baş Komandan Şuşanın işğalçılardan azad olunması münasibətlə Hikmət Mirzəyevə, qala-şəhərin xilasında qəhrəmancasına və rəşadətə iştirak etmiş hərbi qulluqçulara, silahlı qüvvələrimizin bütün şəxsi heyətinə təbriklərini çatdırıb. General-leytenant Hikmət Mirzəyev şəxsi heyət adından Ali Baş Komandana dərin təşəkkürünü ifadə edib. O, Ali Baş Komandanın əmrini yerinə yetirmək və etimadını doğrultmaq üçün şəxsi heyət hər zaman hazır olduğunu bildirib.
- Prezident İlham Əliyev Türkiyə Respublikasının xarici işlər naziri Mövlud Çavuşoğlu ilə milli müdafiə naziri Hulusi Akarı qəbul edib. Dövlətimizin başçısı qonaqları salamlayaraq deyib: "Bu gün xalqımız üçün çox əziz bir gündür, tarixi bir gündür. Bu gün Şuşa şəhərinin azad edilməsi gündüdür. Belə bir gündə bizimlə bərabər olmağınız xüsusi önəm daşıyır. Bu, növbəti qaradaşlıq nümunəsidir, növbəti qaradaşlıq təzahürüdür. Hər zaman olduğu kimi, yaxşı günlərdə də, ağır günlərdə də biz bir yerdəyik. Bu hadisə bir daha onu göstərir ki, bizim xalqlarımız bir-birinə nə qədər yaxındır, Türkiyə və Azərbaycan bir-birinə nə qədər doğmadır."

Türkiyənin Prezidenti, əziz qaradaşım Rəcəb Tayyib Erdoğan son bir ay ərzində, ondan da çox bir müddət ərzində Azərbaycana dəfələrlə öz dəstəyini göstərmişdir, öz açıq ifadələri ilə siyasi, mənəvi dəstək verməklə bizə əlavə güc vermişdir. Eyni zamanda, siz – hörmətli müdafiə naziri, bizim digər qaradaşlarımız dəfələrlə Azərbaycanın yanında olduğunuzu qeyd edirdiniz. Bildirirdiniz ki, Türkiyə Azərbaycanın yanındadır. Əlbəttə ki, bu açıqlamalar, bu siyasi və mənəvi dəstək bu münasibətin həlli üçün də önəmli rol oynamışdır".

Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva Şuşa şəhərinin işğaldan azad olunması münasibətlə "Instagram" səhifəsində tarixi qələbə ilə bağlı paylaşım edib. Paylaşımında vurğulayıb: "Bu anlarda bütün xalqımız təsəvvürlə qürur və sevinc hissləri keçirir! Şuşa işğaldan azad edilib! Bu münasibətlə bütün həmvətənlərimizə səmimi təbriklərini çatdırıram!

İllər boyu davam etmiş kədər, həsrət, faciəli hadisələrdən sonra tarixi ədalət bərpası olunur! Vətənimizi müdafiə edən və əzəli Azərbaycan torpaqlarını işğaldan azad edən qəhrəmanların əslinin bugünkü igidliləri Azərbaycan tarixinə əbədi daxil olacaq və hər birimizin yaddaşında həmişəlik qalacaq!

Azərbaycan torpaqlarının hər qarşının azad edilməsi bizim rəşadətli oğurlarımıza və qəhrəmanlığa və igidliyə, dözümlüliyə və qələbə əzmi sayəsində mümkün olur! Vətənə naminə canlarından keçmiş şəhidlərimizə Allah rəhmət eləsin!

Əziz qaradaşlar və bacılar!

Biz Şuşamızı qaytardıq! Bu əlamətdar tarixi hadisə münasibətlə hamınızı bir daha təbrik edirik. Qoy bizim bütün uğurlarımızın və nailiyyətlərimizin, bütün qələbələrimizin qarantı olan xalq-Prezident birliyi günbəğün möhkəmlənsin! Bu gün məhz bu birlik Azərbaycanın öz gücünü nümayiş etdirməsinə imkan yaradır! Milli həmrəylik, xalqın etimadı, inamı və dəstəyi sayəsində bizim Prezidentimiz bütün mürəkkəb məsələləri hədsizdən uğurla həlmləyib bacarıb! Qoy Uca Tanrı ordumuzu, xalqımızı, Vətənimizi və Prezidentimizi qorusun! Şuşa bizimdir! Qarabağ Azərbaycandır!"

• Noyabrın 7-si gün ərzində və 8-nə keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələrinin bölmələri cəbhənin müxtəlif istiqamətlərində Azərbaycan Ordusu bölmələrinin mövqelərini və yaşayış məntəqələrini müxtəlif atıcı silahlarla, top və minaatanlardan atəşə tutub.

Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat xidmətindən bildirilib ki, döyüş əməliyyatları müxtəlif intensivlikdə əsasən cəbhənin Ağdərə, Ağdam, Xocavənd və Qubadlı istiqamətlərində davam edib. Sutka ərzində cəbhənin əsas istiqamətlərində düşməne ciddi zərər vurulub. Cəbhənin bəzi sahələrində düşmənin şəxsi heyət və hərbi texnika sıradan itkilər verərək geri çəkilməyə məcbur edilib.

Cəbhədə müqavimət göstərən bilməyən düşmənin çıxış yolumu dinc əhalini və müllki infrastrukturuna atəşə tutmağa götürür. Keçən gün ərzində Ermənistan silahlı qüvvələri bölmələrinin Tərtər, Bərdə, Ağdam, Ağcabədi və Qubadlı rayonlarının kəndlərini artilleriya atəşinə tutması nəticəsində dinc sakinlər arasında ölən və xəsarət alanlar var, müllki infrastrukturuna ziyan dəyib. Azərbaycan Ordusunun gördüyü cavab tədbirləri yalnız düşmənin legitim hərbi hədəflərinə qarşı olub.

Sutka ərzində düşmənin xeyli sayda canlı qüvvəsi, 4 ədəd T-72 tankı, 2 ədəd D-20 topu və döyüş sursatı ilə dolu bir neçə

hərbi yük avtomobili məhv edilib və sıradan çıxarılıb. Hazırda döyüş əməliyyatları davam edir. Əməliyyat şəraitində qoşunlarımızın nəzarəti altındadır.

- Cəbhənin Xocavənd istiqamətində düşmənin yüksək vəzifəli şəxsləri məhv edilib. Xocavənd istiqamətində Ermənistan silahlı qüvvələrinin ön idarəetmə məntəqəsinə hava zərbələri endirilib. Bu barədə Müdafiə Nazirliyi məlumat yayıb.
- Cəbhənin Xocavənd istiqamətində düşmənin bəzi mövqeləri ataraq qaçır. Bu istiqamətdə Ermənistan silahlı qüvvələri ciddi itkilər verir.
- Xalqımız Şuşanın azad olunmasını böyük coşqu ilə qeyd edir.
- İşğaldan azad edilmiş Zəngilan rayonu ərazisindəki "Məmmədboyu", "Şərifan", "Muğanlı", "Tiri" və "Mincivan" sərhəd zastavaları üzərində 9 noyabr – Bayraq

# Vətən müharibəsinin xronikası: 8–9 noyabr



Günü ərəfəsində Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağı ucaldılıb və bu sərhəd zastavaları xidməti-döyüş fəaliyyətinə başlayıblar.

Bu münasibətlə təşkil olunan mərasimdə Azərbaycanın dövlət himni səsləndirilib, şəhidlərimizin xatirəsi yad edilib. Bildirilib ki, Azərbaycan–İran dövlət sərhədinin 132 kilometrlik hissəsinin işğaldan azad edilməsi Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədlərinin təhlükəsizliyinin təminatı üçün son dərəcə vacib hadisə olub və hər bir Azərbaycan sərəhədçisi tərəfindən böyük ruh yüksəkliyi ilə qarşılanıb.

Prezident İlham Əliyevin oktyabrın 19-da Xudafərin körpüsündə Azərbaycan bayrağının qaldırılması və Dövlət Sərhəd Xidmətinin (DSX) iştirakı ilə bir neçə yaşayış məntəqəsinin azad olunması münasibətlə DSX-nin şəxsi heyətini təbrik etməsi, oktyabrın 22-də isə Azərbaycan–İran dövlət sərhədinin tam nəzarətə götürülməsinin təminatı üçün münasibətlə bütün Azərbaycan xalqını təbrik etməsi dövlət sərhədlərinin mühafizəsi məsələlərinə müzəffər Ali Baş Komandan səviyyəsində verilən böyük önəm xüsusi ifadəsi olub.

Qeyd olunub ki, sentyabrın 27-dən bu günədək işğal altında olan 218 kənd və qəsəbənin, Cəbrayıl, Zəngilan, Füzuli, Qubadlı şəhərlərinin, bu gün isə Şuşa şəhərinin düşmənin tapdağından azad edilməsinin Müzəffər Ali Baş Komandanı olan Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin, Qüdrətli Prezidenti olan Azərbaycan dövlətinin, müdrik və qətiyyətli lideri olan Azərbaycan xalqının böyük qələbəsi olması xüsusi vurğulanıb. Mərasimdə Prezident İlham Əliyevin Ali Baş Komandanlığı altında on yaxın müddətdə dövlət bayrağımızın işğaldan azad ediləcək bütün ərazilərə dalğalanacağına əminlik ifadəsi olub.

• 9 noyabrda Müzəffər Azərbaycan Ordusu Füzulinin Qobu Dilagarda, Yal Pirohmədi, Yuxarı Yağlıvənd, Dilagarda, Seyid Mahmudlu, Ələsgərli, Xocalının Dəmirçilər, Çanaqçı, Mədotkənd, Sığnaq, Xocavəndin Susanlıq, Domi, Tuğ, Akaku, Aşax, Cəbrayılın Hüseyinlilər, Söyüdü, Aşağı Sirik, Qubadlının Yuxarı Mollu, Aşağı Mollu, Xocik, Zəngilanın Keçikli, Ördəklilər kəndlərini işğaldan azad edib. Bu barədə Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev özünün tviter hesabında bildiriş.

• Daha 48 kənd, 1 qəsəbə və 8 strateji yüksəklik işğaldan azad edilib. Bu barədə Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev özünün tviter hesabında məlumat verib.

• Prezident İlham Əliyev "BBC News"ə müsahibə verib.

- Cəbhənin Ağdərə, Ağdam, Xocavənd və Qubadlı istiqamətlərində döyüş əməliyyatları müxtəlif intensivlikdə davam edib. Sutka ərzində cəbhənin əsas istiqamətlərində düşməne ciddi zərər vurulub. Çoxlu itkilər verən işğalçı ordu geri çəkilməyə

məcbur edilib. Sutka ərzində düşmənin xeyli sayda canlı qüvvəsi, bir ədəd T-72 tankı, bir ədəd D-30 topu, bir minaatan heyəti, döyüş sursatı ilə dolu bir hərbi yük avtomobili sıradan çıxarılıb.

- Laçın–Şuşa yolu üzərindəki Zarıslı kəndi yaxınlığında bölmələrimizə hücum etməyə cəhd göstərən Ermənistan silahlı qüvvələrinin bir tankı və bir piyada döyüş maşını vurulub. Xocalı–Şuşa yolu ilə Xankəndi istiqamətində hərəkət edən Ermənistan silahlı qüvvələrinin canlı qüvvə ilə dolu qoşqusunda D-30 topu olan yük maşını zərər PUA-ları ilə məhv edilib.

- Xocavənd istiqamətində düşmənin mövqelərinə artilleriya zərbələri endirilib.
- Cəbhənin Xocavənd istiqamətində düşmənin "Tor-M2KM" zenit-raket kompleksi, atəş mövqeyinə çıxarılan "Osa" zenit-raket kompleksi, eləcə də canlı qüvvəsi bölmələrimizin dəqiq atəşi ilə məhv edilib.
- Ermənistanın təcridatları nəticəsində sentyabrın 27-dən noyabrın 9-dək 93 müllki şəxs həlak olub, 407 nəfər xəsarət alıb, 3326 ev, 120 çoxmənzilli yaşayış binası və 504 müllki obyekt yarasız vəziyyətə düşüb. Bu barədə Baş Prokurorluq məlumat yayıb.
- Noyabrın 10-na keçən gecə Azərbaycan Prezidenti, Ermənistanın baş naziri və Rusiya Prezidenti münasibətlə zonasında



doğma Qarabağımızın "döyünən ürəyinin" düşməndən təmizlənməsinə qəti əminlik var idi. Bu inamı Azərbaycan Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin qətiyyəti sayəsində ordumuzun gündən-gündə artan güc-qüdrəti yaratmışdı.

2020-ci il sentyabrın 27-də başlayan əks-hücum əməliyyatları ilə silahlı qüvvələrimiz addım-addım üsşaya yaxınlaşdırıldı, bu, dövlətimizin başçısının dediyi kimi, uğura bir nəfəs qədər yaxın olduğumuzdan xəbər verirdi, Prezident İlham Əliyevin o zaman Türkiyə mətbuatına verdiyi müsahibələrində "Şuşa azad edilməyə böyük qüvvələrimizə tamamlanmış sayılmaz, yarıncıq qalar" – söyləməsi də bu qələbəyə, uğura yönələn ümid və əminliyimizi daha da artırır.

Nəhayət, o gün gəldi. Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev 2020-ci il noyabrın 8-də xalqımızı Şuşanın işğaldan azad edilməsi münasibətlə təbrik edərək dedi: "Böyük fəxarət və qürur hissi ilə böyan edirəm ki, Şuşa şəhəri işğaldan azad edildi. Şuşa bizimdir. Qarabağ bizimdir! Bu münasibətlə bütün Azərbaycan xalqını ürəkdən təbrik edirəm. Bütün şuşalıları ürəkdən təbrik edirəm."

İyirmi səkkiz il yarım işğal altında olan Şuşa azad edildi, Şuşa indi azaddır. Biz Şuşaya qayıtmışıq. Biz bu tarixi Qələbəni döyüş meydanında qazandıq. 2020-ci il noyabrın 8-i Azərbaycan tarixində əbədi qalacaqdır. Bu tarix əbədi yaşayacaq. Bu, bizim şanlı Qələbəmizin, zəfərimizin gündüdür".

Dövlətimizin başçısı müraciətində həm də xalqa Şuşanın işğaldan azad edilməsi müjdəsini verməsinə həyatında bəlkə də ən xoşbəxt günlərindən biri olduğunu bildirdi: "Mən bu gün, eyni zamanda, ulu öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdim, onun ruhu qarşısında baş əydim. Ürəyimdə dedim, xoşbəxt adamam ki, ata vəsiyyətini yerinə yetirdim. Şuşanı azad etdik. Bu, böyük Qələbədir. Şahidlərimizin, ulu öndərin ruhu şadrdır bu gün. Gözün aydın olsun Azərbaycan. Gözünüz aydınlıq dünyaya Azərbaycanlıları".

Erməni faşizmi Şuşanın işğalı illərində havadartlarına arxalanaraq sülh danışıqlarından, tapdaq altında saxladığı torpaqları azad etməkdən boyun qaçırırdı. Bununla kifayətlənməyib, "Qarabağın döyünən ürəyi", "musiqi və incəsənət beşiyi" olan Şuşanı gələcəkdə, hətta oyuncaq "dqr" in paytaxtı elan etmək, qondarma rejimin parlamentini bu əzəli, tarixi şəhərimizə köçürmək iddiasını səsləndirdi. Ermənistanın baş naziri Paşinyan beynəlxalq norma və qaydaları pozaraq tez-tez Şuşaya gəldi, burada görüşlər keçirdi. Məsuliyyətsiz erməni baş nazir burada keyf məclisləri qurdu, separatçı rejimin nümayəndələri ilə yallı gəldi, "Qarabağ Ermənistanıdır, nöqtə" kimi sərəsam bəyanat verdi. Düşmənin bununla da Azərbaycan xalqında bir ümidlilik yaratmaq, inamımızı qırmaq, inamımızı sarsıtmaq, sonda isə Qarabağı Ermənistanla birləşdimək məqsədi güdüdü.

Lakin Ali Baş Komandanımızın rəhbərliyi ilə müzəffər ordumuz işğalçının bu planını alt-üst etdi, arzusunı ürəyində qoydu. Prezident İlham Əliyev Şuşanın işğaldan azad edilməsi münasibətlə Azərbaycan xalqına müraciətində 28 il yarım işğal altında saxlanılan bu şəhərin Azərbaycan tarixində xüsusi yeri olduğunu, bizim qədim, tarixi qalamızda əsrlərboyu azərbaycanlıların yaşayıb, qurub-yaratdıqlarını bildirdi: "Şuşa nəinki Azərbaycanın, bütün Qafqazın incisidir. Ancaq mənfur düşmənin Şuşanı işğal altında saxlamaqla bizim mədəni irsimizə böyük zərər vurdu, bizim tarixi abidələrimizi dağıtdı, bəzi məscidlərimizi dağıtdı, təhqir etdi. Biz indi Şuşaya qayıtmışıq. Bütün tarixi abidələrimizi bərpa edəcəyik, bütün məscidləri bərpa edəcəyik".

Dövlətimizin başçısı hər zaman olduğu kimi, bu vədədə də əməl etdi. Qala-şəhər azad edilən ilk gündən erməni vəhşiliyinin ürək ağrıdan izlərini aradan qaldırmağa diqqət mərkəzində saxladı. Düşmənin Şuşada, necə deyirlər, nəinki daşı-daş üstə qoymuşdu, heç olmasın, qərinələrə saxlanılanı belə qorunmuşdu, daşa-torpağa düşmənin münasibətini gizlətməmişdi, maddi-mədəni abidələrimizi silməyə, dağıtmağa cəhd göstərmişdi.

Şuşa işğaldan azad edildəndən dərhal sonra şəhərin yarılarına mələhə qoyulmağa başlandı. Qala divarlarının böyük hissəsi, dahi Bülbülün ev muzeyi, Cıdır düzünə aparın tarixi daş döşməli yollar, Molla Pənah Vaqifin məqbərəsi, Aşağı Gövhər ağa, Yuxarı Gövhər ağa, Saath, Təzə məhəllə məscidləri, Mamayı, Xoca Mərcanlı bulaqları, Mehmandorqların malikanə kompleksi və digər tarixi-mədəni abidələr, eləcə də infrastruktur qısa müddətdə tamamlandı.

Şuşada genişmiqyaslı quruculuq işləri dövlətimizin başçısının tapşırığına uyğun olaraq şəhərin tarixi memarlıq xüsusiyyətlərinə uyğun şəkildə aparıldı. Qədim mədəniyyət paytaxtımızda tarixiliklə mütəsəvvəf qovuşması diqqətdə saxlanıldı. Bütün görülməli işlər, həyata keçirilən layihələr Şuşa şəhəri dünyanı öz gözəlliyi ilə vələh edəcəyi əvvəlki görkəminə qaytarıldı.

Şuşa indi əvvəlki xoş günlərini yaşayır, sevinc dolu sabahların ümidi ilə neçə-neçə uğura imza atır, şəhərin abadlıq-quruculuq işləri getdikcə geniş vüsət alır, buradakı müqəddəs ocaqlar, mədəniyyət və incəsənətimizin böyük simalarının ev-muzeyləri yenə də ziyarətçilərə çevrilir. Şuşa dünyanın ən qədim mədəniyyət mərkəzlərindən biri kimi keçirilən mərasimlərlə evsahibliyi edir, məşhur turizm məkanı kimi şöhrət qazanır.

Şuşanın azad olunması Vətən müharibəsinin kulminasiyası idi. Prezident İlham Əliyev müharibənin gedişində qaradaş Türkiyə mediasına müsahibəsində böyan etmişdi ki, "işğal edilmiş torpaqların hər bir qarışı, hər bir şəhər bizim üçün doğmadır, əzizdir. Ancaq Şuşanın Azərbaycan xalqının qəlbində xüsusi yeri var. Şuşasız bizim işimiz yarıncıq olar". Bu bəyanat Azərbaycan bayrağının tezliklə alınmaz qala olan Şuşada dalğalanacağına anonsu idi.

Xatırladaq ki, noyabrın 8-də qala-şəhərin işğaldan azad olunmasından sonra müharibənin taleyi həll olundu. Prezident İlham Əliyevin da böyan etdiyi kimi, Şuşanın şəhər döyüşləri nəticəsində azad edilməsi tariximizin parlaq səhifəsidir: "Şuşa mədəniyyət ocağı kimi tanınma da, eyni zamanda, qəhrəmanlıq, zəfər və sülh rəmzidir".

Onu da deyək ki, noyabrın 9-dan 10-na keçən gecə dövlətimizin başçısı, Rusiya Prezidenti Vladimir Putin və Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan tərəfindən üçtərəfli Bəyanatın imzalanması ilə həərbi əməliyyatlar dayandırıldı. Noyabrın 20-də Ağdam, 25-də Kəlbəcər, dekabrın 1-də isə Laçın Ermənistan ordusu tərəfindən boşaldıldı. 2022-ci ilin avqustun 26-da isə Laçın şəhəri, Zabux və Sus kəndləri nəzarətə götürüldü. Beləliklə, Azərbaycanın tarixində yeni inkişaf mərhələsi başlandı.

Vətən müharibəsindən sonra regionda yeni reallıqlar yarandı. Azərbaycan öz sərhədlərində möhkəmlənməyə başladı. 2023-cü il aprelin 23-də "Laçın" dövlət sərhədində buraxılış məntəqəsinin qurulması isə Şuşa zəfərindən sonra əldə edilən ən böyük və əhəmiyyətli hərbi-siyasi qələbə kimi tarixə düşdü. Beləliklə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin olundu. 2023-cü il sentyabrın 19-dan 20-nə keçən gecə isə üçtərəfli bəyanatın müddəalarının təmin olunması, Qarabağ iqtisadi rayonunda törədilən genişmiqyaslı təcridatların qarşısının alınması məqsədilə Azərbaycan lokal xarakterli antiterror əməliyyatına başladı. Cəmi bir sutkadan da az davam edən əməliyyatlar nəticəsində Azərbaycan öz suverenliyini bərpa etdi. Bu, 44 günlük Vətən müharibəsinin montiqi sonluğu idi.